

Сензорния свят на аутистичните деца

Сензорика

Сензорната интеграция е процес на преработване на усещанията и превръщането им във възприятия. Подходяща и изобилна стимулация от най-ранна детска възраст спомага за изграждането на достатъчно невронни пътища, които от своя страна водят до по-добра сензорна интеграция. Недостатъчната сензорна стимулация или неспособността на бебето да преработи постъпващата сензорна информация, водят до проблеми в сензорната интеграция.

При децата с нарушения от аутистичния спектър ние виждаме "поведение", което ни притеснява!

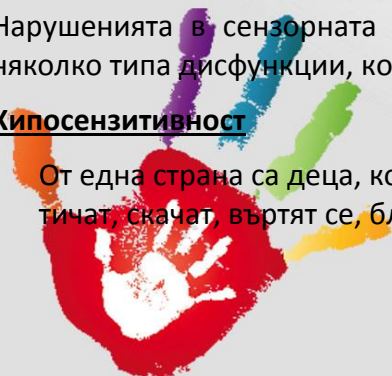
- Себенараняване
- Хиперактивност
- Необичайни движения например: пляскане, извиване, ходене на пръсти
- Чупене
- Пълзене
- Пищене
- Завъртане
- Поклащане
- Летаргия или прекалена незаинтересованост
- Емоционална затруднения
- Разсеяност
- И много повече!

Сензорни дисфункции

Нарушенията в сензорната интеграция при децата с аутизъм се разделят в няколко типа дисфункции, които са т.нар. сензорни дисфункции:

Хипосензитивност

От една страна са деца, които непрекъснато търсят някакъв вид стимулация – тичат, скачат, въртят се, блъскат се и т.н.

От друга страна са деца, които не забелязват стимулите около тях – могат да не се обърнат, когато са извикани по име, могат да не реагират на докосване или да не реагират на силен звук.

Хиперсензитивност

Тези деца имат сериозни поведенчески проблеми. За тях различният тип стимули могат да бъдат болезнени и те да ги избягват.

Смесена чувствителност

Сензорни

Тактилна система

Разположена е върху кожата - най-големият орган в човешкото тяло – отговаря за докосването, нивото на натиск, нивото на болка и ни помага да разграничаваме температурата (студено и топло). Докосването е важен компонент от социалното развитие на индивида. Помага ни да преценим обстановката в средата, която ни заобикаля и да реагираме адекватно.

За индивидите от спектъра с НАС трудностите/различията може да са:

Хипо-

- Прилепват се, когато докосват (ръцете, тялото си)
- Имат висок праг на болка – температура
- Самонараняват се (автоагресивно поведение)

Хипер-

- Докосването може да бъде болезнено и некомфортно и често децата с аутизъм се отдръпват, отбягват докосването, което несъмнено оказва влияние върху връзката с другите
- Не харесват да държат нищо в ръцете си или пък да имат нещо върху краката си
- Трудности при миене и ресане на косата
- Предпочитания към определени дрехи (материя, плат)

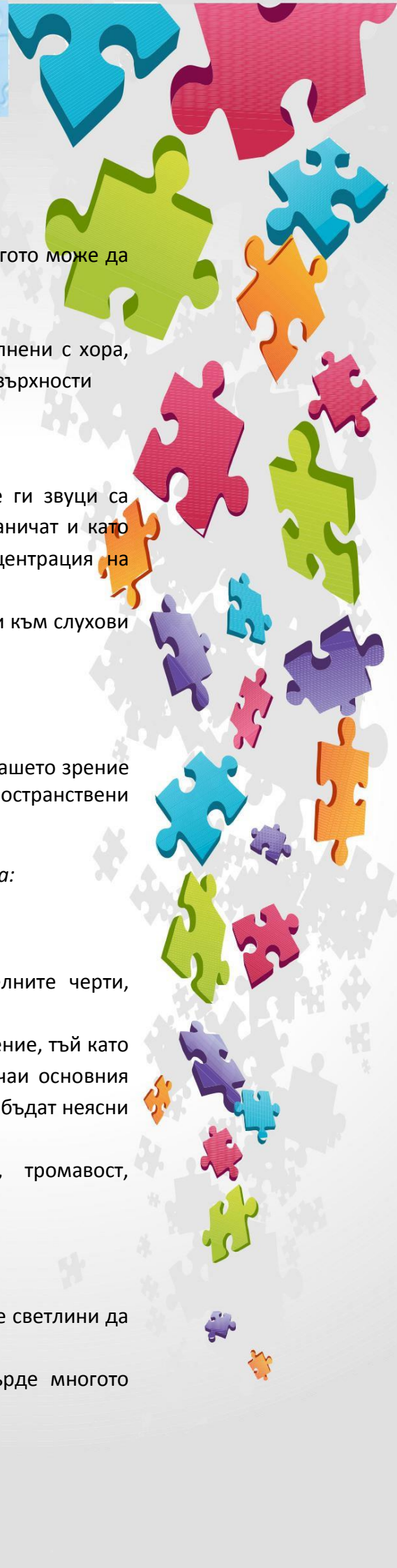
Слухова система

Позиционирана е в средното ухо и дава информация за всички звуци, които нахлуват от външната среда. Обикновено това е най-бързо и лесно откриваното от всички сензорни нарушения.

За индивидите от спектъра с НАС трудностите/различията могат да са:

системи:

Хипо-

- Звучите могат да бъдат чувани само през едното ухо, а другото може да има само частична чуваемост или глухота.
- Може да не забележи някои звукове
- Доставя им удоволствие да бъдат на шумни места, препълнени с хора, кухни, да тряскат врати и да удрят предмети по различни повърхности

Хипер-

- Шума за тях е увеличен в пъти повече, а заобикалящите ги звуци са изкривени и изопачени; обикновено не могат да ги разграничат и като местоположение и предназначение - трудности в концентрация на вниманието
- Често имат нисък праг на слуха, което ги прави чувствителни към слухови стимули (да чуят разговор от разстояние)

Зрителна система

Позиционирана е в ретината на окото и се активира от светлина. Нашето зрение ни помага да разграничаваме обекти, хора, цветове, контрасти и пространствени граници.

За индивидите в спектъра трудностите/различията могат да са:

Хипо-

- Могат да виждат обектите по-тъмни, да губят отличителните черти, границите, линиите на съответния обект
- Някои индивиди се концентрират върху периферното си зрение, тъй като централното им зрение е замъглено, неясно; в някои случаи основния обект може да бъде увеличен, а обектите в периферията да бъдат неясни и замазани;
- Проблеми с хвърлянето и хващането на предмети, тромавост, непохватност, несръчност

Хипер-

- Може да възникне изкривено виждане на обектите и ярките светлини да „подскачат наоколо“
- Разкъсване на образа (на фрагменти), вследствие от твърде многото източници

- Да се фокусират в отделен детайл (песъчинка) е по-благоприятно, отколкото да гледат в нещо като цяло (пясъчник).
- Избягват помещения със силна светлина, (луминесцентно осветление – трептене – могат да виждат всяко трептене) пъстри цветове и форми.

Вестибуларна система

Разположена е в средното ухо и дава информация относно разположението на тялото ни в пространството и неговата скорост, посока и движения в тясна връзка с гравитацията. Да запазим баланс и поза на тялото е фундаментално човешко умение.

За индивидите с НАС трудностите/различията могат да бъдат:

Хипо-

- Поклащане напред-назад, люлеене (нагоре –надолу, настрани), въртене

Хипер-

- Трудности свързани с дейности, които включват движения (спорт)
- Затруднения свързани с рязко спиране по време на определено движение
- Трудно пътуват в кола
- Затруднения в дейности, където главата не е в обичайната си позиция или краката не са на земята

Проприоцептивна система

Разположена в мускулите и ставите на всеки човек и дава информация относно това къде е нашето тяло, къде са разположени частите на тялото ни и как те се движат в пространството.

При НАС трудностите/различията може да са :

Хипо-

- Близост – стоят твърде близо до събеседника / не разбират значението на личното пространство на тялото
- Блъскат се в хора и предмети в пространството, сякаш не ги виждат (не прескачат прегради)

Хипер-

- Затруднения в моторните умения, манипулиране с малки предмети (копчета, връзки на обувки)

Система на обонянието

Дава информация за ароматите в обкръжаващата ни среда. Често обонянието бива пренебрегван и забравян сетивен процес, а всъщност е наистина едно от първите развиващи се и важни усещания у човека.

При лицата с аутизъм трудностите/различията може да са:

Хипо-

- Някои индивиди нямат усещане за мирис и могат да не забележат много силни лоши миризми
- Някои индивиди ближат предмети

Хипер-

- Миризмите могат да бъдат много силни (интензивни)
- Проблеми с тоалетната
- Избягват хора с отличителни парфюми, шампоани

Вкусова система

Определени рецептори на езика ни дават информация за различните вкусове – сладко, солено, кисело, лютиво и т.н. Често лицата с аутизъм следват стриктни диети вследствие от прекомерната им вкусова чувствителност и избирателност на храните.

При лицата от аутистичния спектър трудностите/различията може да са:

Хипо-

- Харесват твърде пикантни храни
- Ядат всичко – трева, пръст и др.

Хипер-

- Някои аромати и вкусове са твърде силни за тях
- Някои текстури храни им създават дискомфорт и неприятно усещане (например много деца се хранят само с пасирани храни, като картофено пюре или сладолед).

Трудности при определяне сензорната чувствителност на лицата с аутизъм:

"Детето със сензорна дисфункция не винаги показва всяка характеристика."

"Понякога детето показва характеристики на определена дисфункция един ден, но на следващия вече не. Непостоянството е отличителен белег на всяка неврологична дисфункция."

"Детето може да показва характеристики на определена дисфункция и все пак да няма такава дисфункция."

"Детето може да бъде и хиперсензитивно, и хипосензитивно."

"Всеки има някакви сензорноинтегративни проблеми от време на време, защото никой не е добре регулиран през цялото време."

Вместо заключение:

При децата с аутизъм обикновено едно от сетивата има доминираща роля за изучаването на средата.

